

Для поліпшення психологічного клімату необхідно також:

- завжди невимушено розмовляти зі студентами про їх інтереси (як до, так і під час, і після занять);
- вітатися зі студентами як у навчальному закладі, так і особливо за його межами;
- завжди звертатися до студентів за ім'ям;
- спілкуючись зі студентами, дивитися в очі;
- заохочувати ідеї, подані студентами [4, с. 116].

З метою гуманізації стосунків зі студентами важливо позитивно реагувати навіть на неправильну відповідь чи відсутність відповіді, для чого потрібно:

- надати гідності відповіді, похвалити правильний аспект навіть неправильної відповіді;
- сформулювати запитання по-іншому, задати вдруге і дати час подумати перш, ніж відповісти.

Для того, щоб студенти в академічній групі відчули себе визнаними ровесниками, необхідно давати більше можливостей працювати їм спільно, розробляючи власні стратегії визнання іншими людьми. Для цього викладач може рекомендувати студентам:

- витрачати більше часу на спілкування та розпитування інших людей про них самих;
- робити компліменти людям про їх позитивні риси;
- уникати нагадувати людям про їх негативні риси.

Психологічний клімат студентської групи є потужним стимулом навчальної діяльності для кожного студента. Практика ВНЗ показує, що значна кількість студентів не можуть розкрити свої здібності і цілком опанувати навчальну програму у складі групи, яка не створює їм психологічного комфорту. Не беручи участі в групових формах роботи, вони не опановують найважливіші соціально-психологічні компетенції, абсолютно необхідні для сучасного фахівця з вищою освітою.

Проте клімат це не лише проблема сьогоденних соціально-психологічних складнощів у ВНЗ, але одночасно й проблема вирішення завтрашніх перспективних завдань, пов'язаних з моделюванням нових, досконаліших, ніж раніше, людських відносин і людської взаємодії.

Таким чином, усі навчально-виховні заходи мають бути спрямованими на формування здорового соціально-психологічного клімату студентської групи як важливого показника якості соціального середовища ВНЗ. Від ВНЗ з його викладацьким складом залежить, яким буде клімат в студентському середовищі, а, отже, й освітнє середовище ВНЗ в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко В. В. Социально-психологический климат коллектива и личность / В. В. Бойко, А. Г. Ковалев, В. Н. Панферов. – М. : Мысль, 1998. – 203 с.
2. Большая энциклопедия психологических тестов / Авт.-сост. А. Г. Карелин. — М. : Эксмо, 2006. — 414 с.
3. Методика оценки психологической атмосферы в коллективе (по А. Ф. Фидлеру) / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2002. – 423 с.
4. Науково-методичні проблеми формування оптимального педагогічного клімату в шкільному колективі: [Монографія] / Т. О. Грабовська, В. С. Демчук, Т. І. Левченко, О. С. Снісаренко, Є. С. Спіцин, С. Ставські. – К. : МАУП, 1999. – 134 с.
5. Педагогика: [учеб. для студентов пед. учеб. заведений] / Под ред. П. И. Пидкасистого. — М. : Пед. об-во России, 2004. — 604 с.
6. Платонов Ю. П. Основы социальной психологии / Ю. П. Платонов. – СПб., 2004. – 310 с.
7. Утлик В. Э. Психологический климат студенческой группы / В. Э. Утлик // Инновации в образовании. – 2010. – № 8. – С. 32 – 42.
8. Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Курс лекцій / В. І. Юрченко, В. В. Кудіна. – К. : КСУ, 2004. – 175 с.

УДК: 613.955:37.037-057.874

Мордвінова І. В.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті висвітлено особливості здоров'язбережувального виховання молодших школярів; здійснено аналіз сучасних підходів до збереження здоров'я підростаючого покоління.

Ключові слова: здоров'язбережувальне виховання, молодші школярі, виховний процес.

Мордвінова І. В. Здоровьесберегающее воспитание младших школьников. В статье раскрыты особенности здоровьесберегающего воспитания младших школьников, осуществлен анализ современных подходов к сохранению здоровья подрастающего поколения.

Ключевые слова: здоровьесберегающее воспитание, младшие школьники, воспитательный процесс.

Mordvinova I. A. Healthy lifestyle education of the younger pupils. The features of modernization of the healthy lifestyle education, the analysis of contemporary approaches to the health of the primary schools children are reflected in the article.

Key words: a healthy lifestyle education, the younger the pupils, an educational process.

Проблема вдосконалення системи здоров'язбережувального виховання молодших школярів набуває особливої актуальності в нових соціально-економічних умовах. На їх розв'язанні наголошують державні

національні програми «Освіта» (Україна XXI століття), «Діти України», «Концепція інтегративної українознавчої валеологічної освіти», «Базовий компонент шкільної освіти в Україні», закон України «Про охорону дитинства», «Національна доктрина розвитку освіти» [5, с. 15].

Вирішення проблеми вибору здорової поведінки школярів покладено на шкільну програму навчання та виховання, мета якої вплинути на свідомість і поведінку учнів шляхом формування у них ціннісних ставлень, життєвих і спеціальних навичок, сприятливих для здоров'я. Освітня і виховна робота серед молодших школярів з питань формування здорового способу життя залишається малоефективною, що спонукає до її ґрунтовного аналізу [1, с. 22].

У сучасній педагогічній науці вагоме значення надається здоров'язбережувальному вихованню учнів як одному із пріоритетних напрямів розвитку освіти нашої держави.

Здоров'язбережувальне виховання пройшло довгий шлях свого розвитку. Усе цінне, вироблене в історії педагогічної думки, творчо використовується в сучасній теорії та практиці при організації шкільних занять з метою збереження й зміцнення здоров'я учнів [2].

Загальнотеоретичний рівень дослідження окресленої проблеми визначений низкою робіт з проблеми здоров'язбереження підростаючого покоління. Це питання розкрито у працях О. Єрецької, М. Булатової, С. Страшка, Е. Вільчковського, Т. Воронцової, Л. Волкової, В. Пономаренка, О. Дугобай та інших. Дану проблему вивчали О. Шиян, С. Приступа, Л. Сергієнко, П. Цьось та інших [2, с. 21]. Аналіз літературних джерел засвідчує, що в сучасній науці питання здоров'язбережувального виховання розглядається в медичному (М. Амосов, Г. Апанасенко, М. Безрукий, Л. Попова), валеологічному (І. Брехман, М. Гончаренко, М. Гриньова, Г. Зайцев) та психологічному (І. Бех, О. Хухлаєва) аспектах [2].

Зважаючи на те, що значну частину часу діти молодшого шкільного віку знаходяться у школі, практична реалізація завдань створення здоров'язбережувальних умов учнів залежить насамперед від учителя, завдяки якому навчально-виховний процес має стати невід'ємною частиною здоров'язбереження учнів. Вчитель повинен глибоко усвідомлювати власну відповідальність за стан здоров'я вихованців [4].

Тому, на нашу думку, виключно важлива роль в організації збереження й зміцнення здоров'я належить учителеві початкової школи, що зумовлено передусім його впливовим авторитетом у молодших школярів. Крім того, дитина у віці 6 – 10 років занадто чутлива й вразлива до будь-яких несприятливих зовнішніх факторів. Отже, молодші школярі мають високу здатність до ідентифікації себе з оточенням, потребу в авторитеті вчителя, наслідуванні зразків його поведінки, що створює необхідні передумови для виховання здорових звичок, мотивації на здоровий спосіб життя. Вчитель початкової школи, як безпосередній і основний організатор виховного процесу, має можливість систематично й найбільш ефективно впливати на розвиток здоров'язбережувальних навичок [6, с. 39]. Але на практиці ця робота проводиться недостатньо. Так, О. Омельченко наводить такі результати опитування 300 учителів початкових класів: 76,7% з них недостатньо розуміють свою роль у здоров'язбережувальному навчально-виховному процесі, хоча всі респонденти відзначають важливість такої роботи; 23,3% – взагалі не готові до перебудови стереотипу взаємовідносин з учнями [3, с. 274].

Таким чином, необхідність розв'язання виявлених проблем дозволяє визначити завдання дослідження, яке полягає в необхідності вивчення теоретико-методологічних засад організації здоров'язбережувального виховання дітей молодшого шкільного віку.

Мета статті – висвітлити й узагальнити передовий педагогічний досвід з проблеми здоров'язбережувального виховання молодших школярів.

Збереження здоров'я підростаючого покоління – важлива проблема сучасної психолого-педагогічної науки і практики. Саме здоров'я – основа благополуччя, розквіту нації, джерело щасливого життя [8, с. 113].

У зв'язку з тим, що у сучасному суспільстві проблеми зі здоров'ям стали характерними не лише для людей старшого чи зрілого віку, а й дедалі частіше зустрічаються у дітей, набуло актуальності питання формування здорового способу життя молодого покоління як основного чинника попередження хвороб у майбутньому.

Молодший шкільний вік – важливий період розвитку дитини, коли формується постава, розвиваються основні фізичні якості (сила, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість), вдосконалюються рухові вміння та навички. У віці 6 – 10 років дитина переживає складний період адаптації до систематичної навчальної діяльності, формуються відповідні вміння і навички, що мають поєднуватися зі зміцненням засад здоров'язбережувальної поведінки. У цей період закладається ставлення людини до здоров'я як неперехідної цінності, створюються особистісні засади розумного ставлення до свого організму, що повинно знайти відображення у навчально-виховних завданнях початкової школи. Кінцевий результат оздоровчого впливу залежить від того, наскільки сама дитина усвідомлює перспективи свого розвитку і здатна обирати здоров'язбережувальні форми поведінки [6, с. 30].

Аналіз наукової літератури свідчить, що особливість такого впливу визначається специфічними факторами, характерними для контингенту молодших школярів, а саме:

- недостатнім рівнем психічного, фізичного і соціального розвитку дітей загалом і в ракурсі індивідуального підходу. Незаповненість відповідних низів у світопізнанні школяра, прагнення до більш високої сходинки розвитку стимулює пошук ним конкретного змісту діяльності, її спрямованості, і часто саме вчитель є для нього авторитетним наставником і носієм визначальної інформації;

- віковою і соціально зумовленою обмеженістю можливостей вибору здорової та нездорової поведінки у таких сферах, як вживання наркотичних речовин, організація дозвілля, в поєднанні з засвоєнням негативних соціальних стереотипів щодо змісту дорослого життя, що обумовлює своєчасність і продуктивність оздоровчого впливу на дитину порівняно з подальшими періодами її особистісного розвитку;

- характерною щодо учнів молодших класів авторитетністю педагога, дії якого сприймаються в більшості випадків позитивно, забезпечуючи зорієнтованість виховного впливу на сучасне та майбутнє школяра [6, с. 30 – 37].

Вчені стверджують, що найпридатнішою структурою для поширення освіти з питань здоров'я молодших школярів є школа. Це пов'язано з тим, що школа, по-перше, об'єднує учнів молодшого шкільного віку в групу, яка є найбільш сприйнятливою для вивчення зразків здорової поведінки, по-друге, – має можливість спланувати і здійснити вплив ще до того, як у житті учнів виникнуть реальні ризики чи проблеми зі здоров'ям. На сьогодні ефективним методом здійснення такого впливу є інтеграція знань школярів про здоров'я та здоровий спосіб життя через базові навчальні дисципліни. Вирішення проблеми вибору здорової поведінки покладено на новий інтегрований курс шкільної програми – «Основи здоров'я», завданням якого є педагогічними методами вплинути на свідомість і поведінку учнів шляхом розвитку у них цінностей, ставлень, життєвих і спеціальних навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки, гармонійного розвитку та успіху [7].

Здоров'язбережувальні основи у початковій школі висвітлюються у предметах природознавства, основ здоров'я, валеології, основ безпеки життєдіяльності та фізичній культурі. Здоров'язбереження у виховному просторі спрямовується на:

- перетворення інтелектуальної та емоційної сфер особистості учня;
- підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих на основі усвідомлення учнем особистої відповідальності;
- створення умов, які дозволяють «не нашкодити», «не дати зникнути» фізичному та психічному благополуччю;
- реалізацію методів і засобів виховання відповідно до психологічно-фізіологічних принципів збереження здоров'я, з реалізацією на більш якісному рівні, який характеризується свідомим використанням у процесі своєї життєдіяльності;
- впровадження системи заходів, що забезпечують гармонійний духовний і фізичний розвиток, попередження захворювань;
- діяльність, спрямовану на збереження та підвищення рівня здоров'я.

Кожна людина має свій особистий аспект здоров'язбереження, що визначає її ставлення до свого здоров'я як до цінності. І саме здоров'язберігаюче виховання має забезпечити молодших школярів високим рівнем реального здоров'я, озброїти їх необхідним багажем знань, умінь і навичок, потрібних для ведення здорового способу життя, та виховувати у них високу культуру здоров'я.

Отже, проблема формування здоров'язбережувального виховання молодших школярів є недостатньо розробленою в педагогічній теорії і практиці. Наявна науково-методична література з цієї проблеми не забезпечує на необхідному рівні здійснення роботи педагога з формування ціннісного ставлення до здоров'я дітей шкільного віку. Основною причиною малоефективної організації здоров'язбережувального виховання, на нашу думку, є недостатнє використання вчителями та вихователями методів, ефективних для збереження власного здоров'я дітей молодшого шкільного віку. Узагальнення матеріалів досліджуваної проблеми дозволило визначити сучасні підходи, форми роботи зі здоров'язбереження учнів початкової школи та напрями щодо формування мотивації до збереження здоров'я і початкових навичок здорового способу життя молодших школярів. Подальшого наукового пошуку потребують: вивчення питань особливостей підготовки та проведення здоров'язбережувальних уроків та інших заходів; умов ефективного впровадження здоров'язбереження; специфіки діяльності зі здоров'язбереження педагогічних працівників з дітьми молодшого шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акімова І. М. Утвердження здорового способу життя серед учнів початкових класів / І. М. Акімова // Початкове навчання та виховання. – К. : Основа, 2009. – № 31 (215). – С.25.
2. Омельченко О. В. Професійно-педагогічна діяльність учителя початкових класів з організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу / О. В. Омельченко // Науково-методичні матеріали для вчителів і директорів загальноосвітніх шкіл, студентів і викладачів факультету початкового навчання вищих педагогічних навчальних закладів. – Х. : Харків. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – 2007. – 34 с.
3. Омельченко С. О. Здоровий спосіб життя: погляд у минуле та висновки на майбутнє / С. О. Омельченко // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. – Слов'янськ, 2004. – № 22. – С. 273 – 282.
4. Поташнюк І. В. Школа сприяння здоров'ю: теорія, практика, методи дослідження / І. В. Поташнюк : навчальний посібник. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 144 с.
5. Рибальченко С. Є. Упровадження здоров'язберігаючої технології «Паросток» / С. Є. Рибальченко // Початкове навчання та виховання. – К. : Основа, 2009. – № 25 (20). – С. 15 – 26.
6. Сіліна Г. О. Здорова дитина – щаслива сім'я: Методичні рекомендації для батьків, шкільних психологів, вчителів початкових класів / Г. О. Сіліна. – Харків : ХОНМШО, 2004. – 48 с.

7. Урум Н. С. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів щодо формування здорового способу життя молодших школярів / Н. С. Урум // Науковий вісник Ізмаїльського держ. гум. ун-ту. Педагогічні науки. – Ізмаїл, 2004. – № 16. – С.91 – 94.

8. Чаговец А. И. Сущность понятия «здоровый образ жизни» в научно-педагогической литературе // Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – №5. – С. 113 – 117.

УДК: 347.148

Крупник З. І.

Тернопільський національний економічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ БЕРЕЖЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОСОБИСТОГО ЗДОРОВ'Я У ДІТЕЙ ПРИТУЛКІВ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

У статті автор розглядає та аналізує питання формування бережливого ставлення до особистого здоров'я у дітей притулків для неповнолітніх, а також подає детальний аналіз інноваційних виховних технологій формування бережливого ставлення до особистого здоров'я, метою використання яких є набуття дітьми притулків необхідних знань, умінь, навичок і зміни ustalених звичок щодо власного здоров'я.

Ключові слова: інноваційні технології, виховання, неповнолітні.

Крупник З. І. Инновационные технологии формирования бережного отношения к личному здоровью у детей приютов для несовершеннолетних. В статье автор рассматривает и анализирует вопрос формирования бережного отношения к личному здоровью у детей приютов для несовершеннолетних, а также подает детальный анализ инновационных воспитательных технологий формирования бережного отношения к личному здоровью, целью использования которых является приобретение детьми приютов необходимых знаний, умений, навыков и изменения устоявшихся привычек относительно личного здоровья.

Ключевые слова: инновационные технологии, воспитание, несовершеннолетние.

Krupny Z. I. Innovative technologies of forming of thrifty attitude toward the personal health for the children of refuges for minor. In the article an author examines and analyses the question of forming the thrifty attitude toward the personal health for the children of refuges for minor and gives detailed analysis of innovative education technologies of forming of thrifty attitude toward the personal health the aim of the use of that there is acquisition by the children of refuges of necessary knowledge, abilities, skills and change of with stand habits in relation to the personal health.

Проблема формування бережливого ставлення до здоров'я охоплює широкий спектр питань. Але необхідність збереження здоров'я і запобігання його руйнації потребує всебічного і комплексного вивчення усіх можливих форм вкорінення в систему виховання і навчання формування здорового способу життя. Навчальні, виховні заклади, трудові колективи, сім'я — найефективніші інституції формування здорового способу життя та культури здоров'я дітей та молоді — недостатньо використовують свої можливості через брак практичного досвіду та нерозробленість відповідних виховних технологій.

Як свідчать результати досліджень, в тому числі і результати національного опитування молоді 10 – 22 років вказують на відсутність навичок збереження здоров'я. Регулярне заняття фізичною культурою не стає звичною нормою для більшості молодих людей, стрімко поширюється вживання алкогольних напоїв, типовою є часта зміна сексуальних партнерів. Такі темпи руйнації здоров'я викликають низку питань, які потребують негайного вирішення. Тому актуальною проблемою сучасної соціально-педагогічної науки є пошук нових підходів до організації соціально-педагогічного процесу як у навчально-виховних закладах, так і у закладах соціального захисту дітей, а саме у притулку для неповнолітніх, спрямованого на гуманізацію всього навчально-виховного процесу, що забезпечить створення оптимальних умов для духовного зростання дітей, повноцінної реалізації психофізичних можливостей, збереження та зміцнення їх здоров'я.

Сутність поняття «здоров'я» вивчали М. Амосов, Е. Вайнер, В. Войтенко, І. Муравов, Г. Никифоров, Ю. Лісцин, В. Петленко та інші. Воно розглядається вченими у декількох аспектах: філософському, медико-біологічному та соціально-педагогічному.

Аналізуючи погляди науковців, можна зазначити, що категорія «здоров'я» визначається дослідниками як інтегративна якість повноцінного, гармонійного людського буття в усіх його вимірах та аспектах. Тому, згідно з поглядами вчених, здоров'я людини є найвищою суспільною цінністю.

Метою статті є розгляд питання з формування бережливого ставлення до особистого здоров'я у дітей притулків для неповнолітніх за допомогою інноваційних виховних технологій.

Аналізуючи філософські психолого-педагогічні дослідження, ми цілком усвідомлюємо, що людське життя є найвищою суспільною цінністю, а здоров'я кожного індивіда є складовою суспільного багатства. Тому збереження, формування та зміцнення здоров'я дитини – це обов'язок батьків, педагогів перед дитиною, родиною і перед суспільством. У сучасних умовах набуває вагомості питання формування основ культури здоров'я молодого покоління. Лише навчивши дітей турбуватися про здоров'я, власними силами його зміцнювати та підтримувати високу працездатність організму, дотримуватись безпечних умов життєдіяльності, можна поліпшити критичний стан здоров'я нації.

Ми дотримуємось принципу, що сприяння впровадженню в практику технологій формування бережливого ставлення до особистого здоров'я населення, а особливо дитячого, адже діти – це наше майбутнє,